

ناوړه دودونه چی د بنځو حقوق نقض کوی په افغانستان کی خورا پراخه دی د بنځو پر وړاندی د تاو تریخوالی د له منځه وړلو د قانون ګرنده تطبیق ته اړتیا ده

د ۲۰۱۰ کال د ډسمبر نهمه، کابل: - په افغانستان کی د ملګرو ملتونو مرستندویه پلاوی (یوناما) په هغه رپورټ کی چی نن خپور شو وایی چی هغه ناوړه دودونه چی د نجونو او بنځو حقوق نقض کوی په افغانستان کی پراخه شتون لری او په مختلفو کچو په ټول هیواد کی او په ټولو ټولنو کی لیدل کیږی. په داسی حال کی د هغو قوانینو تطبیق چی دانجونو او بنځو د حقوقو ساتنه کوی، په خاصه توګه د بنځو پر وړاندی د تاو تریخوالی د له منځه وړلو قانون، ضروری دی چی د ناوړه دودونو ختمولو کی مرسته وکړی.

"په افغانستان کی ناوړه دودونه او د بنځو پر وړاندی د تاو تریخوالی د له منځه وړلو د قانون تطبیق" تر عنوان لاندی په ۵۶ مخونو کی د یوناما د بشری حقونو د څانګی رپورټ هغه دودیزه کړنې ثبتوی چی د بنځو حقوق نقض کوی چی د ماشومانو ودول، د شخړو د حل په موخه د نجونو ورکول، د بدل په توګه ودونه، اجباری تجرید یا ایسارول او د ناموس په نامه وژنی په کی شاملیږی، او هم داسی ناوړه کړنو پر وړاندی د حکومت ګیرګون او ځواب بیانوی او د دی دودونو د له منځه وړلو لپاره سپارښتنی وړاندی کوی. د یوناما د بشری حقونو څانګه دا رپورټ، چی د بشری حقونو لپاره د ملګرو ملتونو د عالی کمشنری د دفتر په همکاری جوړ شوی دی، د بشری حقونو نړیوالی ورځی د نمائځلو په موخه چی د ډسمبر ۱۰ مه نیټه ده او د جنسیت پر اساس د تاو تریخوالی پر ضد د ۱۶ ورځنی کمپاین وروستی ورځ په مناسبت نن خپروی

د پراخه تحقیق یا څیړنه، مباحثو او مرکو پر اساس چی نږدی د هیواد په ټولو ۳۴ ولایاتو کی د نارینه و او بنځو، حکومتی چارواکو، دینی مشرانو او ټولنو سره ترسره شوی دی، د یوناما د بشری حقونو څانګی دا وموندله چی داسی ناوړه دودونه په هیواد کی خورا پراخه دی، او په کلیوالی او ښاری ټولنو او د ټولو ملیتونو په منځ کی شتون لری. ناوړه دودونه چی بنسټ یی په افغانی ټولنه کی د بنځو د رول او موقف په هکله تبعیضی نظریی او عقاید دی، د ملیونونو افغانونجونو او بنځو د درد، زغم، شرم، او تجرید سبب ګرځی.

د یوناما د بشری حقونو د څانګی رئیسه، میرمن جورجیت ګنیان وایی: "تر هغی چی بنځی او انجونی د داسی کړنو سره مخ دی چی دوی ته زیان رسوی، تحقیروی یی، او د دوی بشری حقونه نقض کوی، په افغانستان کی د بنځو د حقوقو د تحقق په برخه کی به پرمختګ ډیر لږ او بی دوامه وی". "د بنځو د حقوقو تحقق - لکه په ټولنیز ژوند کی د بنځو برخه اخیستل، د سولی، پخلاینی او بیا پیوستون پروسی په شمول، او د تعلیم او کار مساوی فرصتونو ته لاسرسی - یواځی د کاغذ پر مخ او په اساسی قانون کی راغلی قانونی تحفظ ته اړتیا نه لری، بلکه د قوانینو چټک او کافی تطبیق ورته تر هغی لا هم مهم دی."

رپورټ دا هم وایی چی ناوړه دودونه د بنځو اونجونو د حقوقو په برخه کی د افغان حکومت د پاتی راتلو له کبله نور هم پیاوړی شوی، چی د بنځو پر وړاندی د تاو تریخوالی د له منځه وړلو د قانون د بیړنی تطبیق ضرورت، چی زیاتی داسی کړنی جرم ګنی، نور هم روښانه کوی. رپورټ یادوی چی ناوړه دودونه نه یواځی د افغانستان د قانون له مخی جرم ګنل کیږی بلکه د شریعت قانون سره هم مطابقت نه لری. د مختلفو او ګڼ شمیر اسلامی حقوقی متخصصینو سره مشورو او بحثونو د یوناما د بشری حقونو د څانګی سره د شرعی قانون د اصولو د تحلیل په برخه کی مرسته کړی ده.

دینی مشران، د ټولنی مشران او د شخړو د حل دودیز میکانیزمونه د ناوړه دودونو په له منځه وړلو او جاری ساتلو دواړو کی مهم رول لوبوی. رپورټ څرګندی چی ځینی دینی مشران او د ټولنی مشران داسی کړنی پیاوړی کوی. ډیری افغان نارینه و او بنځو چی مرکی ورسره شوی وی ویل چی د ناوړه دودونو د ختمولو ښه لار دا ده چی دینی مشرانو ته د بنځو د

حقوقو او د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالې په برخه کې تعليم او تريننگونه ورکړل شې. دوی وويل چې د ديني مشرانو دروند او د احترام وړ غږ کولای شې چې ټولنو ته توصيه وکړي چې گڼ شمير هغه کرنې چې بنځو ته د زيان او تحقير سبب گرځي او ورسره تبعیضی چلند کوي، په زياتو حالاتو کې د اسلامي قانون سره مطابقت نه کوي.

رپورټ وموندله چې په افغانستان کې زياتره ودونه چې کيږي، اجباري وي ځکه چې د بنځو آزاده او آگاهانه خوښه په کې موجوده نه وي. ديني علماو او متخصصينو د يوناما بشري حقوقو څانگې ته څرگنده کړه چې د اسلام له مخې واده يو دوه اړخيزه موافقه ده او دی لپاره چې اعتبار پيدا کړي بايد د نارينه او ښځې دواړو خوښه په کې موجوده وي. د يوناما د بشري حقوقو څانگې وليدل چې په افغانستان کې د ماشومانو ودول عام رواج دی. له بلخ ولايت څخه ځينو بنځو د رواجونو په برخه کې د خلکو څخه داسې نقل کاوه چې "که يوه انجلې په خولې وولي او ونه لوبړي نو واده ته برابره ده." خو سره له دې چې دا رواج ډير عام دی، ټولو هغه نارينه او ښځو چې مرکي ورسره شوي وي د کم عمره نجونو ودول په افغانستان کې د يو ډير زيان رسوونکي ناوړه دود په توگه وپيژندل.

د ماشومانو د ودولو منفي پايلې داسې ښودل شوي چې په دوامداره توگه د نجونو پر روغتيا، تعليم او نورو ښيگڼو ناوړه اثر غورځوي. افغانستان په نړۍ کې د زيرون له کبله د مېندو د مړينې تر ټولو لوړه کچه لري او داسې مړينې زياتره هغه بنځو کې واقع کيږي چې له ۱۶ کلنې څخه د مخه يې واده کړي وي. د ناوړه دودونو تر ټولو خواشيني کوونکي ناوړه پايله ځان سوزول دی چې ښځې ځان ته دی لپاره اور اچوي چې د خپلو ستونزو لپاره مرسته غواړي او يا هم غواړي چې له تاو تريخوالې څخه ځان خلاص کړي.

د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالې د له منځه وړلو قانون چې د ۲۰۰۹ کال په اگست مياشت کې نافذ کړای شو، د بنځو د حقوقو د قانوني تحفظ په برخه کې يو ستر قدم دی. که چيرې دا قانون په بشپړه توگه تطبيق شوی وي، زياتره ناوړه دودونه به يې تر ډيره حده له منځه وړي وي. دا قانون غواړي چې هغه دودونه، رسمونه، او کرنې چې د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالې سبب گرځي او د اسلام سپيڅلي دين خلاف دي، له منځه يوسي. د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالې د له منځه وړلو قانون د واده په نامه د بنځو پلورل او پيرودل، او د شخړو د حل په موخه په بدو کې د نجونو ورکول جرم گڼي او اجباري ودول، د ماشومانو ودول، په اجباري توگه تجريدول يا ايسارول، د يوې ښځې مجبورول چې ځان ته اور واچوي، او د بنځو د تعليم، کار او روغتيايي خدمتونو ته د لاسرسۍ مخنيوی د سزا وړ گڼي. دا قانون د حکومت او وزارتونو ته د اقداماتو لپاره وځايوي تدابير توضيح کوي.

ميرمن گنيان وايي: "دا يو بيري ضرورت دی چې د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالې د له منځه وړلو قانون په هکله پوهاوی زيات کړای شوی او د دې قانون بشپړ تطبيق ډاډمن کړای شوی." افغان پوليس او عدلی چارواکي دی لپاره چې پوه شې چې څنگه دا قانون په سمه توگه تطبيق کړي، په ملي کچه چارواکو له خوا لارياتي لارښوني، مرستې او څارنې ته ضرورت لري."

د يوناما د بشري حقوقو څانگې وموندل چې ځينې د قانون پلي کوونکي چارواکي د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالې د له منځه وړلو قانون څخه خبر هم نه دی او نور زيات شمير يې نه غواړي او يا نه شې کولای چې دغه قانون تطبيق کړي، چې په دې توگه د ناوړه دودونو دوام ته اجازه ورکوي. ډيرې افغانانو چې مرکي ورسره شوي وويل چې پوليس او عدلی چارواکي اکثراً نه شې کولای چې هغه قوانين تطبيق کړي چې د بنځو د حقوقو ساتنه کوي او د دې پر ځای چې بېطرفانه اقدام وکړي، په عدلی قضايو کې ځانگړي طرز العملونه اختياروي. دوی اکثراً داسې قضیې تعقيبوي چې په هغې کې ادعا کيږي چې بنځو پر ټولنيزو نورمونه تيري کړي دي او کله چې ښځې دې ارگانونو ته د تاو تريخوالې يا د ماشومانو د ودولو په هکله رپورټ ورکوي، نو دوی وايي چې دا د خلکو "خصوصی معاملې" دي. دا وضعیت د گڼ شمير هغه بنځو له خوا بيان شوی چې په زندانونو کې د "د اخلاقي جرايمو" په نامه بنديانې دي. کله چې فرهنگي او ټولنيز شرايط بنځو ته د دې اجازه نه ورکوي چې د ناوړه دودونو پر وړاندې مخالفت وکړي، او يا له تاو تريخوالې څخه خلاصی شې، نو دوی کله کله له کور څخه تېښتي. "له کور څخه تېښته" د افغانستان د قوانينو له مخې جرم نه دی. خو سره له دې هم د قانون پلي کوونکي چارواکي اکثراً هغه انجونې چې له کور څخه وتېښتي ونيسي، تر عدلی تعقيب لاندې يې راولي او بنديانې يې کړي او اتهام ورباندې "د زنا قصد لرل" ولگوي.

د یوناما د بشري حقونو څانګه پر افغان حکومت، دیني مشرانو، ټولنو، مدني ټولني او نړيوالي مرستندويو غږ کوي چې د ناوړه دودونو د ختمولو او د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالي د له منځه وړلو قانون د تطبيق په موخه په بېرني توګه ټول ممکنه قدمونه پورته کړي او سپارښتنه کوي:

- افغان حکومت، د جمهور رئيس په شمول، بايد د سولي، بيا پخلايني او بيا پيوستون د پروسي د يو لومړيتوب په توګه په ښکاره د بنځو د حقوقو څخه دفاع وکړي؛ او د د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالي د له منځه وړلو قانون د تطبيق په شمول، د افغانستان د بنځو لپاره د ملي کاري پلان تطبيق ګرځندي کړي؛ او د يو عاجل اقدام په توګه د هغو نجونو او بنځو د خوشي کولو فرمان صادر کړي چې به زندانونو کې د "له کور څخه د تېښتي" په تور بندياني دي، چې د افغانستان د قوانينو له مخې جرم نه دي.
- ستره محکمه او لويه څارنوالي دي ټولو محاکمو او څارنواليو ته هدايت ورکړي چې د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالي د له منځه وړلو قانون څخه استفاده وکړي، او پوليس او څارنوالان دي لکه څنګه چې قانون حکم کوي، د هغه ناوړه دودونو په هکله چې د قانون له مخې جرم او د سزا وړ ګڼل شوي، ټول شکايتونه ثبت کړي، او لويه څارنوالي دي په بېرني توګه داسې قضیې وپلټي او تعقيب دي يې کړي.
- د عدليې وزارت، د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالي د له منځه وړلو د کميسيون په مرسته، دي ټولو د قانون پلي کوونکو چارواکو ته د ماشومانو ودولو، اجباري ودونو او د شخړو د حل په موخه دنجونو ورکولو د واقعاتو تشخيص، تحقيق او عدلي تعقيب په برخه کې د ظرفيت د لوړولو لپاره روزنيز پروګرامونه تطبيق کړي.
- دیني مشران دي د حج او اوقافو او د بنځو چارو وزارتونو سره د ملایانو، امامانو او دیني ښوونکو لپاره د بنځو پر حقوقو او د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالي په هکله روزنيز او د پوهاوي د لوړولو پروګرامونه جوړ او تطبيق کړي؛ او دیني مشران بايد د ناوړه دودونو په هکله چې د اسلامي ښوونو سره مطابقت نه لري خلکو ته خبري وکړي او د شريعت متخصصينو په منځ کې د بنځو د حقوقو په هکله آزاد بحثونه په لار واچوي.
- نړيوال مرستندويان دي د افغان حکومت او مدني ټولني د هغو ابتکارونو سره مرستې زياتي کړي چې موخه يې د بنځو پر وړاندې د تاو تريخوالي د له منځه وړلو قانون تطبيق او د افغانستان د بنځو لپاره د ملي کاري پلان تطبيق لپاره هڅي دي

خبريالانو ته يادونه:

نور مطبوعاتي معلوماتو دپاره، هيله کوو چه لاندې کسانو سره تماس ونيسي :

نيلاب مبارز، ويانده (دري، پښتو او انگليسي)

د تماس شميره: ۰۷۹۷۶۶۲۵۰۳

برېښنا ليک: mobarez@un.org

دان مکنارتن، وياند (انگليسي)

د تماس شميره: +93 (0) 700 250 358

برېښنا ليک: mcnorton@un.org

Strategic Communication and Spokespersons Unit
United Nations Assistance Mission in Afghanistan (UNAMA)
Kabul, Afghanistan
Tel: 079 000 6121; +39 083 124 6121
<http://unama.unmissions.org>

Subscribe online to ensure you receive news from UNAMA.